

Šiame numeryje:

Amerikiečių žurnalas perduoda lietuvių savilaidos idėjas.
 Pranas Čepėnas — keli prisiminimų brūkšniai.
 Santaros-Šviesos suvažiavimas (2).
 Viena savaitė Rio de Janeiro.
 Bernardo Brazdžionio eilėraštis.
 Antras kaimas South Bostono scenoje.
 Chicagos teatruose.
 „Draugo“ 1985 metų kultūrinio priedo turinys.

Kertinė Parastė

Amerikiečių žurnalas perduoda lietuvių savilaidos idėjas

Šiomis dienomis pasirodė ketvirtas literatūros žurnalo *Legetė* numeris, skirtas Sovietų Sąjungai. Žurnalą leidžia to paties vardo tarptautinė rašytojų draugija.

Šiame numeryje išspausdintas vienuolikos straipsnių montažas vaizduoja gyvenimą totalitarinėje santvarkoje — ten, kur, redakcijos žodžiais, nedaug ką galima pasirinkti, kur viskas, ką piletis vertina, pajungta valdžios užgaidoms. Viename tų straipsnių Kestutis Girnius apžvelgia „Istorijos rašymo suvaržymus Lietuvoje“. Straipsnis perspausdintas iš JAV Lietuvių Bendruomenės kasmet leidžiamo pranešimo anglų kalba *Žmogaus teisių pažeidėjimai Sovietų Sąjungos okupuotoje Lietuvoje*.

Žurnalo redaktorė, rašytoja Kimberly Coale, taip komentuoja šį straipsnį: „Jame pateikti faktai suteikia dar daugiau įrodymų apie sovietinės valdžios taktiką — ji užsispyrusiai teigia, kad lietuviams užtenka nesenos, komunistinės eros istorijos. Siekdami palaikyti tą idealios (komunistinės) tikrovės iliuziją, valdžios atstovai ignoruoja tradicinę kultūrą ir didvyriškus žygius, kuriuos neįmanoma įrikiuoti į komunistinę schemą. Tokie mėginimai ištrinti kultūros istoriją yra trumparegiškas užmojis. Komunistai nuvertina žmogaus atmintį, kurioje praeitis visad gyva“.

Legetė žurnalo ketvirtame numeryje taip pat randame antrą dalį dokumentų rinkinio, pavadintą „Sovietinio gyvenimo tikrovė“. Tai iš savilaidinių *Perspektyvų* paimtas 1980 metų gruodžio mėnesį įvykusio Vytauto Skuodžio, Gintauto Iešmanto ir Povilo Pečiūno teismo aprašymas.

Jau antrą sykį šiais metais žurnalas rašo apie Jadvygą Bieliauskienę. Skaitytojai supažindinami su šią vasarą paskelbtu Amnestij International kreipimusi į medicinos darbuotojus, kuriame reiškiamas susirūpinimas pašlijusia „sąžinės kalinės“ Bieliauskienės sveikata. Taip pat spausdinamas neseniai

Vakarų pasiekęs jos pareiškimas, kuriame ji rašo, kaip lagerio vyriausybė ją persekioja, ir reiškia abejonę, ar jai pavyks išgyventi iki laisvės valandos.

Trisdešimt žurnalo puslapių paskirta Biliui Gajauskui. Išspausdintas išsamus Gajausko straipsnis apie „Tarybinio darbininko padėties“, parašytas 1983 metais Kūcino lageryje. Pridedama trumpa Gajausko biografija. Ateinančiame žurnalo numeryje žadama spausdinti kitą Gajausko straipsnį: „Taika: menama ar tikroji“. Žurnalo redakcija tvirtina, kad Gajausko represavimas yra „moraliskai užgaulus“, jį reikia atkreipti tarptautinį dėmesį ir išvystyti spaudimą į sovietinę valdžią. Primenama, kad ta valdžia Gajauską persekioja jau nuo pat 1940-ųjų metų ir kad didžiąją savo gyvenimo dalį jis praleido konclageriuose.

Tarptautinė rašytojų draugija ragina žurnalo *Legetė* skaitytojus rašyti centro komiteto generaliniam sekretoriui Michailui Gorbačioviui ir prašyti, kad sovietinė valdžia, vadovaudamasi humanitariniais sumetimais, besąlygiškai paleistų Gajauską ir leistų jam su savo šeima emigruoti į Jungtines Amerikos Valstybes. Peticijas Gajausko išlaisvinimui galima gauti žurnalo redakcijoje. (Adresas: LIWU, P.O. Drawer 1410, Daphne, Ala. 36526, USA.)

Ar amerikiečių skaitytojai domisi žmogaus teisių problemomis, išievių literatūrine kūryba ir lietuvių „sąžinės kalinių“ likimais? *Legetė* žurnalo redakcija jį tai atsako teigiamai. Sparčiai auga prenumeratų skaičius, paskirti nuolatiniai korespondentai Paryžiuje ir Kinijoje, ateinančiais metais žurnalas išeis kas mėnesį. Redakcija gauna daug laišku, kuriuose teiraujamasi, kaip būtų galima padėti „sąžinės kaliniams“. Taip lietuvių patriotų ir kovotojų už žmogaus teises balsas vis garsiau skamba Amerikoje bei Europoje.

Pranas Čepėnas

Keli prisiminimų brūkšniai

VINCAS MACIŪNAS

Su tam tikra melancholija prisimename senesnieji Jono Aisčio eilėraščių žodžius: „O jeigu kartais po daugio metų / sueisim vėl, mieli draugai, / Tai mūsų gretos jau bus prarėtė...“ Sparčiai retėja mūsų gretos! Štai jau penkeri metai suėjo, kaip mirė Pranas Čepėnas (1980 spalio 3). Žinoma, laikas bėga nesustabdomai. Ateina nauji žmonės, iškyla nauji reikalai, nauji rūpesčiai, naujos idėjos. Viskas kinta, ir praeitis pamažu uždengiama užmiršties droble. Taip jau visada buvo ir bus. O betgi ne visi pamirštami. Ne vienas palieka apie save žymę ateičiai, davęs ką svaresnio mūsų visuomeniniam ar kultūriniam gyvenimui. Ir „po daugio metų“ tyrinėjantieji mūsų išievių kultūrinį gyvenimą užeis jame Prano Čepėno vardą.

Mintimi nukylu į laikus prieš 50 metų. Jau buvau grįžęs iš studijų užsienyje, rašiau disertaciją ir rengiau 1935 m. rudens semestre Humanitarinių mokslų fakultete skaitysimam kursui. Iš savo buvusios profesorių daugiausia suartėjau su Vaclovu Biržiška, nes kaip ir jis, labiausiai domėjau si senesniaja mūsų literatūra ir senais rankraščiais, o jų įdomių buvau aptikęs ypač Krokovo bibliotekoje ir archyvuose. Turėjome tad daug bendrų interesų ir kalbos. V. Biržiška buvo tada *ėju-dijos Lietuvosiosios enciklopedijos* vyr. redaktorius. Kambarį LE redakcijai jis surado savo vadovaujamoje universiteto bibliotekoje. Čia nuolat lankėsi daug profesorių, LE bendradarbių. Susidarė lyg savotiškas intelektualinis klubas, kur kartkartėmis buvo pasikalbama ne tik enciklopediniais ir moksliniais klausimais, bet ir universiteto bei šiaip visuomeniniais reikalais.

Čia ir susipažinau su Pranu Čepėnu, kuris nuo pat pradžių (1931 m.) buvo LE sekretorius, tad kasdieną tame kambaryje darbojosi. Anksčiau mudu nebuvome susitikę. Jis buvo vyresnės už mane kartos (g. 1899 balandžio 4), mokėsis karo metu Voronežo lietuvių gimnazijoje, o vėliau studijavęs Kaune istoriją, dar prieš man įstojant universitetan. Nuo 1935 m. nuolat su juo matydavasis, ne tik gerai susipažinau, bet ir suartėjau. Iš pat pradžių gerą įspūdį padarė jo ramus būdas, tvirtas principingumas, bet drauge ir tolerantiška laikysena kitaip manančiųjų atžvilgiu, o labiausiai tai jo didelis mokslo pagėmimas. Jau pirmaisiais mudviejų pažinties metais (1935 m.) buvo išleistas jo parengtas (drauge su žmona A. Sirutyte-Čepėniene ir K. Boruta) *Tarptautinių žodžių žodynas*, labai reikalingas mūsų visuomenei, tokio didelio (1064 p.) dar neturėjusiai.

1940 m. Čepėnas buvo pakviestas LE redakcinį kolektyvan, taigi tapo vienu iš LE redaktorių. Buvo įtrauktas ir universiteto darban: 1940 m.

Humanitarinių mokslų fakulteto tarybos buvo išrinktas asistentu ir dėstė kai kuriuos visuotinės istorijos kursus. Po karo dėstė trumpai (1946-1949 m.) veikusiam Pabaltijo universitete, kuris buvo įsteigtas Hamburge, o netrukus iškeltas netoliman Pinnebergan.

1949 m. Čepėnas su šeima atvyko Amerikon ir įsikūrė Chicagoje. Kaip patyręs ilgametis *Lietuviškosios enciklopedijos* darbuotojas jis buvo pakviestas 1953 m. Bostone pradėtos leisti *Lietuvių enciklopedijos* redakcinį kolektyvan. Paskutinę jam tekusią LE dalį Čepėnas suredagavo 1966 m. Taigi prie abiejų enciklopedijų (prieškarinės ir bostoninės) darbavosi po 13 metų. Iš viso daugiau kaip ketvirtadalį šimtmečio! Ilgiau negu kuris kitas mūsų enciklopedininkas.

Sulaukęs pensininko amžiaus, Čepėnas nemetė savo pamėgtojo knyginio darbo ir suredagavo kelias vertingas knygas. Lietuvių profesorių draugijos Amerikoje pakviestas, parengė spaudai (beje, kelis skyrius pats parašė) kolektyvinę (48 bendradarbių) knygą *Lietuvos universitetas, 1579 — 1803 — 1922* (išsp. 1972). Veikale šalia senojo Vilniaus universiteto istorijos buvo detaliai apžvelgtas Kauno ir Vilniaus universitetų 1922-1944 m. santvarka ir veikla. Buvo pridėta mokslo personalo spaudinių bibliografija, o taip pat gerokas pluoštas atsiminimų, rašytų buvusių profesorių ir studentų.

Suredagavo Čepėnas ir dvi įdomias atsiminimų knygas: Kazio Musteikio (Lietuvos krašto apsaugos ministro 1938-1940 m., su kuriuo susipažino Chicagoje, debirudamas tame pačiame geležies

Pranas Čepėnas (1899-1980)

Nuotrauka Daumanto Cibo

fabrike) *Prisiminimų fragmentus* (išsp. 1970) ir Vlado Poželos (energingai su caro valdžia prieš Pirmąjį karą kovojusio lietuvių socialdemokratų veikėjo, vėliau Lietuvos ministro ir žymaus advokato) *Jaunystės atsiminimus* (išsp. 1971).

1972 m. buvo išspausdinta Čepėno redaguota Kazio Ališausko (su juo Čepėnas artimai susipažino dar Voronežo gimnazijos laikais) *Kovų dėl Lietuvos nepriklausomybės I* — šis tomas (kiti du tomai, parašyti A. Rukšos, buvo išsp. 1981 ir 1982 m.). Į Ališausko knygos parengimą spaudai Čepėnas įdėjo daug kruopštaus darbo, ir autorius pramėje labai jam dėkoto: „Ypatingą pagarbą ir padėką reiškiau Pr. Čepėnui, paskyru-

siam daug laiko šiam veikalui suredaguoti, padariusiam nemažą esminių papildymų, panaudojant literatūrą svetimomis kalbomis ir sutikrinusiam visus vietovardžius“.

Dar nurodysime, kad žymiojo visuomenės veikėjo ir Vasario 16-sios akto signataro Stepono Kairio dviem stambiais atsiminimų tomams (*Lietuva budo*, 1957, ir *Tau, Lietuva*, 1964) Čepėnas sudarė Geografinių vardų ir Pavardžių bei vardų rodykles (įdėtas antrojoje knygoje).

Nesiribodamas kitų autorių knygų redagavimu, Čepėnas skelbė savo straipsnius įvairioje periodikoje, o taip pat užsimojo parašyti plačią *Naujųjų laikų Lietuvos istoriją*, kurios I-as tomas (xv, 543 p.) buvo išspausdintas 1977 m.

Pradedant rašyti kokį didelės apimties darbą, reikia būti tikram, kad jis bus kieno nors, išleistas. Tokį užtikrinimą Čepėnas turėjo. Kašė I-jo tomo pratarėme: „Baigus ilgametį darbą redaguojant Lietuvių Enciklopediją, Dr. Kazio Griniaus fondas pasiūlė man parašyti platesnę naujųjų laikų Lietuvos istoriją“.

Didysis sunkumas rašyti išievių tokį išsamų veikalą yra kiekvieno autoriaus opiai jaučiami reikalingos lituanistinės literatūros trūkumai. Ir dar ta pati visur išmėtyta, nelengvai surandama ir pasiekiamą. Betgi ryžtingas noras daug ką nugalėti. Padėjo ir ilgametis darbas prie enciklopedijos, skatines visur teirautis, ieškoti reikalingų knygų ir senos periodikos komplektų. Dideliam lietuvių knygos mylėtoji Čepėnui, kruopštaus darbo nesigailint, pavyko pakankamai susieškoti medžiagos, nors gal ir ne viską dėl dabartinių išievių gyvenimo sąlygų.

Pirmajame tome Čepėnas aprašinėjo laikotarpį nuo 1863 m. sukilimo iki Pirmojo pasaulinio karo. Antrajame, dabar jau spausdinamame ir netrukus pasirodysiančiame, aprašomi laikai iki Steigiamojo seimo. Trečiajame turėjo būti aprašyti laikai iki 1940 m. Jo parašyti Čepėnas nebespėjo.

Beje, tas liūdnei nuskambąs žodis „nebesuspėjo“ randamas daugelio rašančiųjų biografijoje. Štai Krėvė labai norėjo užbaigti savo viso amžiaus kūrinių *Dangaus ir žemės sūnūs*. Jau išievių — išspausdino pirmąją veikalą dalį (1949 m.). Parašė ir antrąją dalį, kuri buvo išspausdinta jau po jo mirties (šeštame jo *Raštų* tome). Trečiosios dalies parašyti Krėvė taip ir nebespėjo.

Vaclovas Biržiška, visada darbų darbeliais apsikroves, rašė man 1955 lapkričio 17: „...esu pasiryžęs griežti dar vieno naujo“ (darbo), ir prašė atsiųsti jam reikalingos medžiagos iš Pensilvanijos universiteto bibliotekos, kurioje dirbau. Tai turėjo būti tęsinys jo *Aleksandryno* (lietuvių rašytojų biografijų, bibliografijų ir biobibliografijų rinkinio). Deja, ne dviejų mėnesių nepraejo, ir jis mirė, širdies smūgio ištiktas. Nebesuspėjo.

Visą laiką darbuose paskendęs buvo Pranas Skardžius. Neatsitraukė nuo jų ir pensjon išėjęs bei sunkiai susirgęs. Žmonos raginamas eiti pasi-vaikščioti, kaip jam buvo gydytojo nurodyta, atsakė: „Palauk, eisiu vėliau, man dabar labai gerai sekasi dirbti“. Nesuspėjo ir jis.

Prisimenu Antaną Salį. 1972 metais gavęs iš Pensilvanijos universiteto semestrą atostogų, ketino nuvažiuoti Floridon ir ten ramioje aplinkoje nekludomas rašyti istorinį lietuvių kalbos žodyną (jį kukliai vadino žodyne-liu), kuriam medžiagos buvo prisirinkęs 1969 metais lankydamsis Lietuvoje. Deja, išvyko ne Floridon, o Igoninon, ir jau nebegrįžtamai. Žodyno parengti nebesuspėjo.

Dar daug galima būtų suminėti tokių nebesuspėjusių. Nebesuspėjo ir Pranas Čepėnas. Esame betgi jam dėkingi ir už tai, ką jis suspėjo duoti.

Senoji Lietuva

18 Lietuvių fotografų išievių 14-tos metinės parodos Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje, 1985 m. spalio 25 — lapkričio 3 d.

Nuotrauka Ramutės Kėmėžaitės

Santaros-Šviesos suvažiavimas (2)

NIJOLE KUPSTAITE

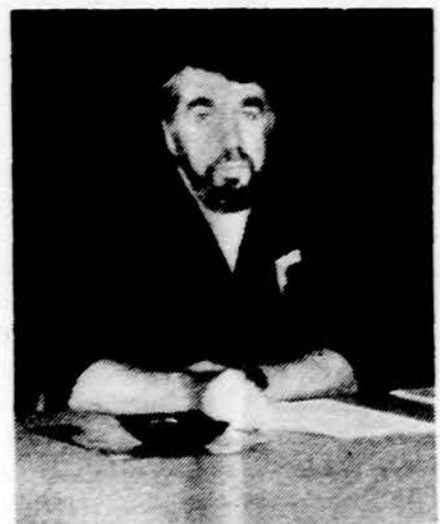
Šeštadienio, rugsėjo 7 d., programą pradėjo poete Živilė Bilaišytė. Ji pasidalijo mintimis apie išeivijos literatūrą. Jos paskaitos tema „Leškant prasmės: kalba, istorinis palikimas ir tikrovė“. Poetė pradėjo Antano Skėmos žodžiais, pasakytais jo prieš 27 metus, kuriais jis skelbė lietuvių išeivijos literatūros mirtį, kaip neišvengiamą faktą. Jo tvirtinimu, palikti pėdas žemėje galima tik savojoje žemėje. Šis klausimas turi daug bendro su literatūros tęstinumu ir generacijų vystymusi. Pranešėja pažymėjo, kad Skėma išeivijos literatūroje įžiūrėjo keletą alternatyvių srovių: 1. užsidarymą į sentimentalėjančių gatvelių geto, 2. įklimpimą į resignaciją ir 3. asimiliavimąsi. Tenka pabrėžti, kad Skėma apgalvotai keičia žodį tremtis į išeiviją. Jo žodžiais tariant, niekas mūsų netrėmė, o patys pabėgome. Živilė Bilaišytė atkreipė dėmesį į Skėmos pesimistišką požiūrį literatūros praeiglo klausimu. Šiuo metu, konstatuoja Bilaišytė, kaip tik taip ir yra — Skėmos pranašystė išsipildė. Kodėl, klausia prelegentė, praėjus 40 metų nuo Antrojo pasaulinio karo pabaigos ir to laikotarpio lietuvių egzodo iš savo žemės išeivijoje kuriama literatūra baigiasi, miršta, gęsta. Atsakymą ji randa Algimanto Mackaus išsakytoje skaudžioje tiesoje apie egzilę ir kalbą Antano Skėmos tragiškos mirties proga: „Tolsta mūsų egzilė, tolsta mūsų kalba, Žilvine, Žilvinėli, bespalvė plyšta puta“.

Literatūros kritiko, rašytojo ir poeto Algimanto Bučio paskaita „Miestas dabartinėje prozoje“ pradėjo popietinę suvažiavimo dalį. Jis pasakė, kad iš 300 Lietuvoje besidarbojančių plunksnos brolių tik 50 yra gimę kaime. Dageiui kaimas jau tapo vasaros

Santaros-Šviesos suvažiavimas Tabor Farm, Sodus, Michigan, 1985 m. rugsėjo mėn. 5-8 d.: dr. Violeta Kelertienė, dr. Vytautas Kavolis, dr. Ilona Gražytė-Maziliauskienė, už jų — Zenonas Rekasius.

viešnagės širdžiai miela vieta, kol giminės lizdų galutinai neišardė ir nesulygino su žeme melioracija. Prelegentas rėmėsi statistika. Būtent, kad 1913 m. kaime gyveno 87% gyventojų, o 1970 m. pirmą kartą Lietuvos istorijoje miesto gyventojų skaičius viršijo kaimo gyventojų skaičių. Šiandien, o tiksliau 1982 m.

Algimantas Bučas kalba Santaros-Šviesos suvažiavime — nuotrauka Vidos Kuprytės.

duomenimis, 63,5% mieste, o tik 36,5% kaime. Vaizdžiai tarus, miestas praryja kaimą, ir mes čia esame ne kokia išimtis XX a. Paties gyvenimo raida lemia netradicinę, dar pilnai neįsisąmonintą ir neapmąstytą dabartinę mūsų tautos padėtį, kai senosios žmonių kartos ne šiaip sau išsina, užleisdamos vietą naujoms — analogiškomis kartoms, o visiškai pasitraukia su visu savo gyvenimo būdu, ir visos tos naujos kartos pačios privalo sau susirasti gyvenimui naują vietą pasaulyje ir būdą jame. Naujom kartom tai jau ne dilema, o direktyvinė būtinybė.

Tęsdamas savo mintis apie miesto tematiką literatūroje, A. Bučas pasakė, kad kaimo žmogus, atsikėles į miestą, nebūtinai kur grįžti ne gyvenamosios vietos, o dvasine prasme. Mieste jis triūsia vaikų ir anūkų labui, pakludamas nežmoniškais miesto ritmams, sielodamasis dėl

netvarkos ir nesuvokiama skubėjimo ir triukšmo bei chaoso, o grįžęs į kaimą kankinasi, stengdamasis suprasti painius savo miestiečių vaikų likimus bei rūpesčius. Bet ne to žmogaus tema prelegentui rūpėjo ši kartą. Aiškindamas Sauliaus Tomo Kondroto kūryboje esančius simbolius, jis pabrėžė, kad Kondrotas anaip tol ne tik žaidžia vardan literatūrinio žaidimo, ar šiaip iš piršto laužia šiuos simbolius. Čia galėtume prisiminti lietuvių sakmes, kur daugelis paslaptinių, keistų dalykų dedasi rūke, migloje. Ir turbūt būtų ne visai pagrįsta žiūrėti į panašią transformaciją tradiciniu žvilgsniu, kai meninių formų neįprastumas tiesiogiai susiejamas su idėjos neaiškumu. Vieno kritiko teigimu, pastarųjų metų prozos debiutų nepakankamumas atsirado kaip tik dėl idėjinės autorių pozicijos aiškumo stygio, dėl estetinio idealo miglotumo. Baigdamas rašytojas A.

Bučys pasakė, kad migla miglai nelygi. Ir ko gero pačiai kritikai teks ilgainiui prisitaikyti tikslesnius raktus miestiskosios prozos, apskritai, miestiskosios kultūros apraškomos bei kūriniams giliau ir teisingiau suvokti. Jo nuomone, ne vien nuo miesto temos atsiradimo kūrinyje prasideda miestiškoji kultūra, vadinasi proza. Tema kūrinyje gali būti ne taip svarbi, ji gali būti net ne miestiška. Svarbiau, kad jos meniniame įprasminime ima vyruoti nauji netradiciniai principai.

Kitas tos dienos svečias iš Lietuvos, poetas Marcelijus Martinaitis, paskaitą „Folkloriniai motyvai šiandieninėje lietuvių poezijoje“ pradėjo Bernardo Brazdžionio eilėraščiu, kuriame perteiktas žmogaus neturėjimas namų ir tai susiję su gyvenimo trumpumu. Čia yra svarbi folklorinė pasaulėjauta — namai tai reikiama pastovumą ir amžinumą ir ten, kur susitinka gyvieji ir mirusieji, kurie sudarė vieną šeimą. Dramatiškas namų likimas skaudžiai palietė išeivijų kartą. Tad Žilvino pašaukimo fragmentas „Žilvine,

Žilvinėli“ grįžta pas Skėmą, o paskui Mackaus pakartotas įgyja simbolinę likimo prasmę. Folkloras nukreipia į vidų. Jis yra ir blokuojanti uždara, beveik nieko nepraleidžianti sistema, tačiau nepalankiausiomis sąlygomis išsaugo kalbą ir kultūrą. Agrarinė kultūra būdavo perduodama tarsi savaime dirbant, žaidžiant, švenčiant, kas šiandien mums tampa dvasine vidine savastimi, reikalaujančia išraiškos, meninių programų, knygų skaitymo ir t.t. Visas žmogaus gyvenimas nuo gimimo iki mirties buvo poetizuojamas. Todėl tautosaką reikia suvokti ne tik kaip liaudies meną, bet kaip specifinę agrarinių visuomenių išvystytą kultūros sistemą (prelegentas turėjo omenį apeigas, tikėjimus). Šiandien, jo nuomone, tradicinės kultūros beveik neperduoda namai, šeima, architektūra. Tai veda prie folklorinės kultūros praradimo. Jaučiamės esą pakrauti tokia energija dar neišreikštu žinojimu, kuris buvo sukauptas ne raštu, ne kultūros centruose, o visojo tautos gyvenimo sanklodoje: sody-

boj, šeimoj. Mes turime keistos lietuviškos kančios, kuri pratrūksta tai Putino, tai Salomėjos Nėries, tai Širvio, tai Marcinkevičiaus lyrikoje bei Mackaus eilėraščiuose.

Toliau M. Martinaitis grįžo prie tautosakos panaudojimo literatūroje. Tai tam tikra žmogiškoji strategija, pasakė poetas, unikalus santykis su gamta ir visata; kiekviena tauta kuria savo visatą. Tautosaka — tam tikra kalbėjimo, kalbos surišimo ir fiksavimo tradicija, pasitarnaujanti kuriant literatūrą rašto kalba. Žodžiai su poetine nuosėda yra būdingi folklorui ir poezija negali juo nepasinaudoti. Jame susiduria, kaip M. Martinaitis mano, kelios temos — folkloro žanro ir apeigų motyvų prasme ir jo ženklo padėtis kasdieninėje kalboje. Pavyzdžiui, vertimuose žodžiai, turintys folklorinę tradiciją, adaptuojami kaip ir poezijoje, su tam tikra gatava prasme. Duonos motyvas, sutinkamas vestuvinėse bei kitose apeigose, yra semantiškai išplėtotas, kaip šeimos kūrimo ir jos vienybės

(Nukelta į 3 psl.)

Santaros-Šviesos 1985 m. suvažiavime: Marytė Cerniūtė, Alina Staknienė, Aldona Kaminskienė, Aldona Markelienė, Stasys Tamulionis, Marytė Paškevičienė. Nuotrauka Vidos Kuprytės

Saulė Jautokaitė

Viena savaitė Rio de Janeiro

Rio de Janeiro (portugališkai tai reiškia „Sausio mėnesio upė“), antras savo didumu Brazilijos miestas, yra žinomas kaip Pietų Amerikos kurortas ir uostas. Jis garsus savo ilgais patalnio jilankų paplūdimiais, naktiniais klubais, kavinėmis, restoranais, brangakmenių krautuvėmis ir ilgomis eilėmis atplaukiančiais laivais. Rio de Janeiro gali pasigirti savo įkūrėjo Estacio de Sa 1565 m. parinkta gamtine aplinkuma. Retas didmiestis gali didžiūti tokiais gamtos privalumais: vandeniui, aukštomis salomis, pajūrio lyguma, užnugario kalnais ir apvalius metus tropiniu klimatu.

Tropikai ir buvo viena iš pagrindinių priežasčių vykti į Rio de Janeiro. Ypačiai norėjosi patirti kalėdinį tropikinio klimato kraštą. Sunku buvo įsivaizduoti šiauriečiui žmogui, kad yra sausio pirmoji diena, kai pažūrėjus per viesbučio langą parke svyruoja vėjo pučiamos palmės, kai gatvėje termometras rodo 30 laipsnių šilumos (86 Fahrenheitai), kai parke gyventojai vaikščioja beveik Adomo ir levos kostiumais. Keistai atrodo, kai kalėdinė eglutė vakarą ir naktį šviečianti gražiomis, spalvotomis šviesomis, dieną buvo visiškai nepastebima, nes ji yra tikrai medinis stiebas, kurios šakos yra išvedžiotos vienos su kabančiomis lemputėmis. Viename apsipirkimo centre, krautuvėje teko matyti eglutę su vata apdėtomis šakomis, norint išgauti sniego įspūdį. Atrodo, kad švenčiant Kalėdas ir Naujuosius Metus tropikiniame krašte, išviršiniai ženklai nuolatos turi priminti šių švenčių nuotaiką. Šventiškų papuošalų nuolatos teko matyti: krautuvėse — priklijuotus kalėdinių senelių veidus, miesto aikštėse — praktarėles, eglutes, blizgučius. Nuolatos sąmoningai reikėjo prisiminti, kad esu

antroje žemės rutulio pusėje. Dabar čia yra vasara, o ten žiema.

Kiekvienas didmiestis turi ką nors jam būdingo, išskiriantį jį iš kitų miestų. Londonas turi Big Ben laikrodį, Paryžius — Eifelio bokštą, Oslo — Vigelando skulptūrų parką, Atėnai — Akropolį, o Rio de Janeiro — Kristaus statulą stovinčią ant Corcovado uolos iškyšulio viršūnės. Ši statula, matoma iš kiekvienos miesto dalies, atrodo maža, labiau panaši į kryžių negu į statulą. Įspūdingas vaizdas, kai slenkantys debesyms Kristų uždengia, o jiems praslinkus, jis vėl pasirodo. O naktį jis apšviestas, rodo, saugoja miegantį miestą. Užvažiavus į kalną, statulos vaizdas pasikeičia. Dabar ši statula yra masyvi, stilizuota, plačiai išskėstomis rankomis, rimtu veidu. Milžiniškoje Kristaus papėdėje jautiesi labai saugiai, žiūrėdamas žemyn į žavingą vaizdą: uolėtas salas, Atlanto jilankas, miesto baltus pastatus. Šis vaizdas ne vieną lankytoją savotiškai sugraudina džiaugsmingu grožiu.

Kažin kodėl Pietų Amerika ilgai netrukė, atrodė, kad ten nuvykusi rasiu europiečių apgyventą kraštą su jų įtakinga, ypač portugalų kultūra. Bet europiečiai seniai prarado savo įtaką. Brazilai yra susiformavusi nauja tauta su savo skirtinga kultūra. Rio de Janeiro gyventojų daugumą sudaro mulatai: negrų, indėnų ir baltųjų mišinys. Grynai baltosios rasės žmogus rečiau sutinkamas. Ši naujoji „rasė“ turi savo charakterį. Šie žemo ūgio, smulkaus sudėjimo, savotišką veido bruožų žmonės pasižymi netvarkingumu, švaros stoka, nepunktualumu, nesąžiningumu. Paklaustas, kada atidaromos krautuvės, jam vistiek ar jis pasakė devintą ar dešimtą valandą. Arba taksai vairuotojas pirma nuvežė prie bažnyčios, o vėliau pasakė, kad dar tebėra uždaryta. O juk kiekvienam keleiviui, kurio laikas yra ribotas, yra labai svarbu punktualumas, aptarnavimas, teisinga informacija.

Vieno kelionės vadovo papasakotas juokas puikiai pavaizduoja vieną braziliečio bruožą. Kartą helikopteriu skrido trys pre-

zidentai. Užrištomis akimis jie turėjo atspėti, kurioje vietoje jie skrenda. Prezidentas Reaganas, iškišęs ranką pro langą, po kelių minučių pasakė: „Skrendame virš New Yorko“. Kitų prezidentų paklaustas kaip jis atspėjo, atsakė: „Aš galėjau apčiuopti Laisvės statulos karūną“. Prancūzijos prezidentas Mitterand, paskridus kelias minutes, pasakė: „Skrendame virš Paryžiaus“. Paklaustas, kaip jis atspėjo, atsakė: „Aš galiu užuosti parfumų kvapą“.

Toliau skrendant, Brazilijos prezidentas Figueiredo iškišęs ranką pro langą tuojau pasakė: „Skrendame virš Rio de Janeiro“. Paklaustas, kaip jis atspėjo, pasakė: „Kažin kas pavogė mano laikrodį“. Turbūt todėl nuolatos mus įspėdavo saugoti savo pasus, pinigus, papuošalus.

Lankantis šiuo laiku Rio de Janeiro, jo kultūrinis gyvenimas nėra toks populiarus kaip pramoginis gyvenimas. Pvz., muziejai buvo atidaryti tokias trumpas valandas, kad buvo sunku spėti juos aplankyti. Šiaip taip pasisekė nueiti į moder-

niojo meno muziejų. Naujas, trijų aukštų, tamsiai pilkas, modernios architektūros pastatas. Antrame ir trečiame aukšte yra paprastos galerijos, iškabinti vitinai, Pietų Amerikos dailininkų darbai. Šie meno kūriniai modernūs, šiuolaikiniai, spalvos rėkiančios, temos labai drąšios. Žiūrovo dėmesį labiau patraukia netvarkingas paveikslų eksponavimas, negu patys kūriniai. Vieni paveikslai be rėmų, kitų susiraitę kampai. Lankytojų būvome tik keturi žmonės. Todėl labai arti sekėme paskui kitą amerikiečių porą. Paprastai išeinant prie durų randame krautuvėlę, kurioje galima nusipirkti įvairių suvenyrinių daiktų: knygų, katalogų, paveikslų. Čia nieko neturėjo išskyrus kelias knygutes ir tos pačios portugalų kalba. Nestebėtina, nes čia naudojama beveik tikta portugalų kalba, atnaisyta negrų ir indėnų įtakomis. Net ir tokiose turistinėse vietose kaip viesbučiuose ir aerodromuose nelabai lengva susikalbėti.

Nors Brazilija yra laikomas katalikišku

kraštu, bet daugelis jos piliečių tebepraktuoja pagoniškus papročius, vadinamus „macumba“. Nelabai aišku buvo, ką šis žodis tiksliai reiškia, bet, kiek supratau, tai savotiškos deivės arba dvasios, gyvenančios vandenyje, garbinimas. Naujų metų išvakarėse, žmonės susirinkę į paplūdimius, jai uždega žvakės, atneša maisto, meta pinigus. Tokiu būdu ją palepinę, jos garbintojai užtikrina sau laimę ir pasisekimą ateinančiais metais. Kadangi kelionės gida vis labai stipriai pabrėžė ir išryškino šį pagonišką paprotį, taip ir susidarė savotiškas įspūdis, kad esu pagoniš-kame krašte.

Prieš Naujus metus į Rio de Janeiro paplūdimius privažiuoja daug vietinių gyventojų iš tolimesnių provincijų. Šie vietiniai gyventojai yra primityvūs, savo papročius tebesilaikantys indėnai. Jiems nereikia ištaigingų viesbučių, jie pasitenkina autobuso pavėsiu. Čia jie verda, kepa, valgo ir miega. Kadangi labai šilta, rūbų daug nereikia, užtenka dirželio šen, dirželio ten. Tokius gyventojus buvo tekę matyti tikta žurnaluose ir kultūrfilmuose.

Graikų filosofas Platonas yra pasakęs, kad gamta — laukai, pievos, miškai jam nieko nesako apie žmones, bet miestas daug ką pasako apie jo gyventojus. Pamačius Rio de Janeiro, su septyniais milijonais gyventojų, susidarė labai geras jų kasdieninio gyvenimo vaizdas. Reikia pačiam aplankyti kraštą, kad galėtum susidaryti tikslesnį jo vaizdą. Tikta pamacius, jis pasidarė realus, nebe toks romantiškas, nebe toks gražus kaip turistinėse reklamose. Dažnai pasitaiko, kad pačiam patyrus krašto ar miesto gyventojų papročius, elgesį, temperamentą, pasikeičia nuomonė apie jį, kartais į geresnę pusę, kartais į prastesnę. Rio de Janeiro pasiliks atmintyje, kaip gražus miestas iš tolo, apsuptas žavia gamta, bet pamacius jį iš arčiau, jis pasirodo komplikuoatas ir pilnas kontrastų miestas. Vienus miestus aplankius, norisi juose pasilikti ir gyventi. Rio de Janeiro yra vienas iš tokių miestų, kurį džiaugiuos pamaciusi ir nebuvo jau taip labai liūdna jį apleidžiant.

Reginys iš oro — Kristus Isganytojas, Parque Nacional da Tijuca, Rio de Janeiro, Brazilija.

Bernardas Brazdžionis

APMASTYMAI HALLEY KOMETOS STEBEJIMO METU

*Sugrįžta ji po daugelio negrįžtančių dekadų
Šio, dvidešimto, amžiaus neramiuju dangumi
Ir tu pro krantinčių apyaušrių kaskadą
Nuoga akim ieškoti jos imi.*

*Ne astronomas. Nerandi. Kaip žemės viešpačiai neranda
Plačioj visoje, o Viešpatie, Taveš.
Tikės naktim, o netikės diena, tikės mitu, tikės legenda,
O Tavo, Dieve, užgimimo netikės, neras, nešvęs.*

*Praeis sugrįžus kometą pro žvaigždes ir pro
žvaigždes Pegaso,
Pro Andromedos didžiąją galaktiką praeis linksma,
Ir nežinosi, kad likimą tavo ji už Sagitarijaus
žvaigždyno neša,
Ir nežinosi, žeme, kur, kada ir kaip ištiks žiema.*

*Nuoga akim, žmogau, jos nieieškoti niekad,
Nuoga ranka nesieks jos nusidriekusių liepsnų —
Ateina ji, ir pėdsako ilgam kely nelieka,
Nueina ji kaip pasaka viršūnėmis kalnų.*

*Akis, išvydusi, ir vėl, kad nematytų, merksis,
Ranka, apčiuopusi, apaugs žaidžų žaidžiom, —
Ir tau vaidensis planeta, pabudęs Marsas,
Net ir taikos taikiausiom valdom.*

*Nuoga mintim matysi ją kaip strėlę nuoga
Nuo kūdikio sapnų lig karsto nelemtos lentos
Ir žmoguje regėdamas jau nebe žmogų,
Tikėsi laime rojus laimės prarastos.*

*Nuoga širdim priimi ją kaip viešnią,
Kuri po daugelio dekadų vėl sugrįžusi viešės,
Ir tavo džiaugsmas į ramybės užgimimo giesmę
Ir praeties tikrovę į užburto lobį panėšės.*

Bernardas Brazdžionis

„Draugo“ 1985 metų kultūrinio priedo turinys

(Atkelta iš 3 psl.)

ATSIMINIMAI

- E. B. Gyvas prisiminimuose a. a. solistas Vladas Baltrušaitis 9.21
- J.S.G. 1940 metų birželis ir Lietuva (neskelbtų užrašų fragmentai) 6.8
- KARVELIS, P. Aleksandra Stulginskį, Lietuvos Respublikos prezidento suvažiavimas 11.2 ir 12.28
- MACIŪNAS, Vincas. Pranas Čepėnas — keli prisiminimų brūkšniai 12.28
- SUKAKTYS
- Alfonso Grauslio kunigystės 60 metų sukaktis 6.22
- a.l. Antanui Baranuskui 150 metų 3.23
- BRADŪNAS, Kazys. Lietuvių dailės nepriklausomybininkas — Adolfo Valeškos aštuoniadesimtąjam gimtadieniui 3.16
- BRADŪNAS, Kazys. Rašytojui Vincui Ramonui 80 metų 1.19
- DAMUŠIS, Adolfas. Ateitininkijos 75 metų sukaktis 6.22
- DAMUŠIS, Adolfas. Dr. Juozui Girniui 70 metų 5.25
- KAS/RAC Lietuvos valstybinio gyvybės simbolis (Aleksandras Stulginskis) 3.2
- k. brd. Kazio Borutos gimimo ir mirties sukaktis 1.12
- PRUNSKIS, Juozas. Jono Gielgudo sukaktis 8.3
- ŠLAPELYTĖ-SIRUTINĖ, Gražutė. Pirmosios lietuviškos gimnazijos jubiliejus 10.19
- TRIMAKAS, Kęstutis. „Drauga“ išleidusios ir išlaikiusios versmės

„Draugo“ 75 metų sukaktis 6.1
VARDYS, Vytautas. Profesorius Meissnerio sukaktis 10.12
ZUKAUSKAS, Vitalis. Antaninos Binkevičiūtės-Gutiuvienės jubiliejus 8.10

KULTŪRINĖ VEIKLA

- ajl. Atidengtas šlykštus išveivų sąmokslas prieš kultūrą 9.7
- Akademinio skautų sąjūdžio studijų dienos 8.17
- a.m. Popietė su Birute Pūkelevičiute 4.27
- A. M. Vakarone su Julija Švabaite-Gyliene 6.1
- a. m. Žodžio ir muzikos vakaras Ateitininkų kongrese 9.14
- Antan Škėmos archyvas 11.30
- ARBAS, Edmundas. Penktajam Mokslo ir kūrybos simpoziumui artėjant 11.6
- Apie šeima, mokyklą ir visuomenę (JAV LB Švietimo tarybos konferencija) 4.20
- BILENAS, Jonas. Mokslo ir kūrybos simpoziumų tikslai ir prasmė 12.14
- GRINCEVIČIUS, Česlovas. Ten, kur gyveno Romeo ir Julija... (Europos lietuviškų studijų savaitė) 10.5
- GUSTAITIS, Algirdas. Lietuviškos pasakos plokštelėje 1.26
- Iš Algimanto Mackaus knygų leidimo fondo veiklos 5.11
- J.S. Literatūros vakaras Chicagoje 9.28
- JUODVALKĖ, Eglė. Pabaltiečių namai Prancūzijoje 5.11
- JUODVALKĖ, Eglė. Trisdešimt antroji Europos lietuviškųjų studijų savaitė 10.5
- k. brd. Sektinas suangeliečių pavyzdys 11.16
- K. D. Balui Sruogai atminti ekspozicija Kaune 2.2
- K.P. Poezijos dienos Chicagoje 5.18
- Kron. Dailių menų klubas Kalifornijoje 6.8
- KUBILIŪTĖ, Ramunė. Į ateitininkij

Santaros-Šviesos suvažiavimas

(Atkelta iš 2 psl.)

simbolis, o kraujas — kaip išsiskyrimo ir aukos įvaizdis. Apskritai, autentiškuose kūriniuose, pasakė M. Martinaitis, tautosakiškumas nėra demonstruojamas, jis labiau vidinis, menamas, neišorinis, pareinantis nuo to, kaip skaitysim eilėraščių, kaip patys suvokiame folklorą. Prasileičia ne tik prasminės, bet ir žaidybinės eilėraščių ribos, galimas vis kitas perskaitymas, kiti interpretacijų planai, kurių poetas kurdamas nežinojo arba apie juos negalvojo. M. Martinaitis, remdamasis Vytauto Bložės kūriniiais, pasakė, kad trečiasis pasakų brolis, toks lietuviškas kvailėlis, yra tam tikros folklorinės tiesos atstovas, kuri iš esmės yra sukompromituota — miesto, technikos. Jis saugoja folklorinę atmintį, tiesą, kurią jis pasako nelauktoji vietoj. Kyla tam tikros absurdo situacijos. O kito poeto, Algimanto Žukausko, kūryboje įdomi yra pasakotoja vieta — kai veikėjas pasakoją apie pasakotoją ir Žukauskas apsimeta, kad jis nemoka rašyti eilėraščių. Todėl folklorinis romantizmas gali būti ir didžiai pražūtingas, ugdomas uždarmo mažinimo kompleksu.

Kad gyventum mieste, reikia atsisakyti didelės, liaudies dainų išaukštintos, patriarchalinės šeimos. O šeima tai buvo visatos modelis, ramios pastogės pojūčio, giminytės ryšių, židinio ugnies ir slenksčio, pagaliau namų, kurie lietuviui buvo ir šventovė, ir šeimos buveinė, ir visatos centras. Mano tėvas, prisiminė M. Martinaitis, ir kiti kaimo žmonės dar prieš keletą dešimtmečių statė namus, kad pirmas ryto spindulys kristų ant stalo, ant duonos, o į vakarą langan įslystų besileidžiančios saulės atšvaitai. Taip buvo sukurta taupiausia ir unikaliausia

ekologinė sistema. Baigdamas pranešėjas pasakė, kad šiandieną nieko panašaus negalima pakartoti, atitinkamai nenusiteikus, kadangi pirmiausia mes prarandame tą kultūrą — elgesį, charakterį, motyvus. Folkloro atsarginė sistema iškylanti lyg iš pasakos kritiškais momentais.

Simpoziumą „Tradicija ir novatoriškumas dabartinėje lietuvių literatūroje“ pravedė Kęstutis Keblys. O mintimis dalijosi Algimantas Bučys, Ilona Gražytė-Maziliauskienė, Marcelijus Martinaitis, Vytautas Martinkus ir Rimvydas Šilbajoris.

Tradiciiniame literatūros vakare savo kūrybą skaitė ne tik svečiai iš Lietuvos, bet ir išveivijos poetai: Leonas Lėtas, Živilė Bilaišytė ir Liūnė Suteima. Po įtempto suvažiavimo darbo šis literatūros vakaras susilaukė nuoširdaus klausytojų įvertinimo.

Suvažiavimo paskutinę dieną, rugsėjo 8, literatūros mokslininkė Ilona Gražytė-Maziliauskienė ir Violeta Kelerienė pristatė dviejų išveivijos romanų recenzijas, kurias jungė paslaptinis pavadinimas „Kažkas, kažkas ir triukš-

Santaros-Šviesos suvažiavime Tabor Farm, Sodus, Michigan, 1985 m. rugsėjo mėn. 5-8 d.: Algimantas Bučys, Marcelijus Martinaitis, Raimundas Mieželis, Leonas Lėtas. Nuotrauka Vidos Kuprytės

mas aplink save”. (Paslaptis paaikškėjo pranešimo pabaigoje — tai buvo dar neparasytų romanų recenzijos, sukurtos pačių prelegentų.) Su šia paskaita baigėsi oficialioji Santaros-Šviesos suvažiavimo dalis. Lakštuonė Vėžienė santariečių vardu padėjo

rengėjams ir paskaitininkams ir atsiveikino. Iki ateinančių metų!

*
Pirmoji šio apžvalginio straipsnio dalis buvo išspausdinta „Draugo“ priedo 1985 m. lapkričio mėn. 2 d. laidoje. Nors tęsinio paruošimas užtruko, mums malonu skaitytojams jį pateikti dar prieš metų galą. Red.

Antras kaimas South Bostono scenoje

Grupė vaidintojų, išaukštų Amerikoje, kad kalbėtų taip gerai lietuviškai — nuostabu. Sužinojau, kad tik viena aktorė turėjo profesionalų pasiruošimą, kas irgi stebina, nes mėgėjai vaidina laisvai, gerai taria, jų judesiai laisvi, vienas aktorius atlieka įvairias roles ir atlieka gerai.

Kada scenon išėjęs aktorius pradėjo klausinėti publiką, niekas nesijuokė. Kodėl? Sukelti juoką mūsų lietuviškoje visuomenėje yra daug sunkiau, kaip sukelti ašaras, nes mūsų visuomenė neturi vienos vertybių skalės, priimtinos Chicago ir Bostonui, penkiasdešimties metų žilstančiam jaunuoliui ir porą dešimtmečių vyresniam pensininkui. Ką bekalbėti apie Amerikoje gimusius lietuvius. Tradicinių vertybių supratimas, kad negalima juoktis iš visko, pvz., iš religinių vertybių, tautinių, nėra suprantama amerikiečiui, nes jis juokiasi iš visko. Amerikietis juokiasi ne tik iš kitos politinės partijos, bet ir iš savo, ko nedaro lietuvis. Vertybių skalė, arba ką mes tikime esant gera ir priimtina ir kas yra bloga ir pajuokos verta, ir sudaro sieną tarp mūsų ir Antro kaimo programos. Norint patenkinti ir prajuokinti visus nėra įmanoma. Kada aktorius išėjęs scenon pradėjo klausiti, kas esate jūs, ar kur yra scena, dauguma klausytojų užsigavo. Ar jis mus vaikas laiko? Net keli balsai tai kartoję.

Ne, mieli ponai, jis tamstų vaikais nelaikė. Jis tik kartojė, imitavo amerikiečius, jų gyvenimą. Antro kaimo sudaryta programa, ypač pirmoji dalis, buvo vertimo iš anglų į lietuvių kalbą pamapasiruošimą, kas irgi stebina, nes mėgėjai vaidina laisvai, gerai taria, jų judesiai laisvi, vienas aktorius atlieka įvairias roles ir atlieka gerai.

Kada aktorius išėjęs scenon pradėjo klausiti, kas esate jūs, ar kur yra scena, dauguma klausytojų užsigavo. Ar jis mus vaikas laiko? Net keli balsai tai kartoję. Ne, mieli ponai, jis tamstų vaikais nelaikė. Jis tik kartojė, imitavo amerikiečius, jų gyvenimą. Antro kaimo sudaryta programa, ypač pirmoji dalis, buvo vertimo iš anglų į lietuvių kalbą pamapasiruošimą, kas irgi stebina, nes mėgėjai vaidina laisvai, gerai taria, jų judesiai laisvi, vienas aktorius atlieka įvairias roles ir atlieka gerai.

Antro kaimo programa buvo kompiliacija, junginys trumpų scenų, kuris buvo atliekamas labai gerai. Greitis, vikrumas, scenos priėmimas, daiktų išnešimas, viskas atlieka idealiai. Techniškoji vaidybos dalis puiki, bet kur esmė? Pz., premijos davimas „geriausiam“ veikalui. Kaip apibūdinti „geriausiajį“, kad veikalas yra parinktas a priori. Mintis įdomi, bet neišvystyta jokios akcijos, netgi intrigos. Žmonės mažai juokėsi, nes visiems gerai žinoma, kad kiekvienas myli pats save pirmoje vietoje, remia savo gimines, savo partijos draugus, savo kūrybą ir savo artimųjų. Kaip iš šito gyvenimiško fakto sukurti veikalą, kad atsirastų intriga ir jos išrišimas? Pz., Moljero „Sykštusolis“. Visi žino, kad sykštus žmogus laiko pinigų tik sau. Iš to buvo sukurtas veikalas, kuriame sykštumas tapo intriga, nes atėmus pinigus iš sykštuolio, jo elgesys pasikeitė. Čia įėjo psichologinis momentas: gaudykite visus, gaudykite ir mane... Antras kaimas turi entuziaz-

mo, bet darbo kelias nėra lengvas. Kam jūs vaidinate ir kodėl? Man, išaukštai Lietuvoje ir išgyvenusiai jos nepriklausomybę, kurios jūs nepažinote, bėgimą iš savo krašto, kas jums irgi iš pasakojimų tėra žinoma, visa baisia odiseja, kuri yra jums tik televizijos vaidyba, man ir tūkstančiams, kurie su manimi bėgo, tai yra realybė, tikrovė, kuri niekad iš mūsų psichikos neišgaruos. Ar mūsų ir jūsų mentalitetas gali būti vienodas? Psichologinė prasmė žmogui augant praeities tampa gražesni; nenuostabu, kad Lietuvos nepriklausomybės laikotarpis daugelį mūsų tapo tabu, neliečiamybe. Jis negali būti pajuokos objektu, ir senovė, ne tik mums, bet ir šiandieną Lietuvoje jungą nešančiam lietuviui yra šventata.

Kodėl jūs vaidinate? Norite visus prajuokinti? Sijonė pakėlė pats savaime mūsų nejuokina. Kada jūs įpraminat kelių nusmukimą kaip komunistų sistemos kvailumą — mes juokiamės. Antroje dalyje dauguma juokėsi. Čia prieiname prie tuščio juoko, kurio daugiausia matome televizijoje, pvz., pyragų mėtymo į veidą, ir prasmingo, kur juokas sugeba įprasminti juoką. Juokas nėra vienodas. Sekspyras naudoja intelektą savo komedijose, klounas tik savo judesį. Daug reikšia ir žmonių mentalitetas. Nežinau, ar amerikietis juoktųsi iš tokio juoko: susitiko du armėnai, kurie turėjo po automobilį ir

Santaros-Šviesos suvažiavime: (iš kairės) Liūtas Mockūnas, Mykolas Druga, Tomas Remeikis, Jurgis Blekaitis, Rimantas Zemaitaitis, Vytautas Vepštas, Aleksandras Tornau ir (dešinėje iš krašto) Romas Sakadolskis.

Nuotrauka Vidos Kuprytės

Chicagos teatruose

Reaganas politinėj

satyroj

Jau ketverius metus Chicagoje šiaurėje veikia vadinamas Club Victoria teatras (3153 N. Broadway). Jame iš dalies kabaretinė atmosfera, tačiau šiuo metu stato spalvingą politinę satyrą: „Rapmaster Ronnie, a Partisan Revue“. Čia aktorius Jim Winter gana sėkmingai imituoja JAV prezidentą Ronald Reagan, iš linksmosios pusės vaizduodamas kai kuriuos jo vidaus ir užsienio politikos ėjimus. Satyra sukurta pagal Garry Trudeau knygą. Daugiausia susideda iš solo, duetų, trio, kvartetų ir kvintetų dainų — kompozicijos Elizabeth Swados. Pasiėkė ir Los Angeles, ir Bostono sceną, kur sumaniai pasireiškė tas pats režisierius, kaip ir dabar Chicagoje — Bill Castellino, baigęs scenos studijas Bostono universitete, pažymėtas keliomis pramijomis. Jis ne vien išradinąs režisierius, bet ir choreografas, įveddamas ir šį pastatymą nuosaikaus šokio numerius.

Šis pastatymas tai ne tiek drama, kiek satyrinių dainų mozaika, kur centre Reaganą vaizduojantis aktorius, parodantis prezidentą susitikime su spaudos atstovais, su universitetą baigusiais studentais, įveliant ir mokesčių problemas, ir politinius klausimus, kaip Salvadora ir kitus. Vyksmas vyksta žaismingai, be kokių ypatingų prezdento įžeidimų, net ir su labai mažomis vulgarumo įtaromis. Aktoriai įpratę, visi dainininkai. Synthia Hardy vaidinusi ir Kanados scenoje. Kathy Santen baigusi Northwestern universitetą, Richard Hensel buvęs ir Didžiosios Britanijos scenoje, rodesis televizijoje ir filmuose, Jim Winters įtrauktas į komercinius pastatymus. Visas pastatymas tęsiasi apie pusantros valandas ir žūrovą sudomina įvairumu bei humoru.

J. Pr.

prie jų priėjo jų draugas, neturintis automobilio. Padėkim jam įsigyti automobilį, jie nusprendė abudu. Sutikę draugą, kuris neturėjo namų, o jie turėjo, padėjo draugui nusipirkti namus. Susitiko du lietuviai, jie abudu sėdėjo kalėjime. Prie jų priėjo draugas, kuris kalėjime nesėdėjo. — Žiūrėk, jis dar kalėjime nesėdėjo, tarė vienas kitam. Kuo greičiausiai pasodinkime jį į kalėjimą... Gražūs ir gabūs yra Antro kaimo aktoriai ir jų režisierius. Linkėtina jiems sėkmės sunkiame juoko teatro darbe, kad jie dar ilgai mus juokintų. Antra kaima pasikvietė į South Bostoną Lietuviškos skautybės fondas. Vaidinimas įvyko 1985 m. lapkričio mėn. 16 d. Vaidino šie aktoriai: Vida Gilvydienė, Jūratė Jakštytė, Indrė Toliušytė, Eugenijus Butėnas, Edvardas Tuskenis, Arvydas Vaitkus.

Elena Vasyliūnienė

„Draugo“ 1985 metų kultūrinio priedo turinys

BENDROS TEMOS

a.a.l. Apie mokslą, kūrybą ir visuomenę 11.23
 BACKAITIS, Stasys. Lietuvių Enciklopedijos papildymų tomo belaukiant 4.13
 Č.G. Apie knygų neskolinimą 2.2
 DRUNGA, Mykolas. Apie gėlę, kuri ir naktį žydi — žodis dėl Varpo redaktoriaus pastabų 1.12
 J. A. St. Apšviesti ir kultūriniai liaudžiai 12.14
 k. Nepriklausomos kultūros pasaulis Lenkijoje 10.26
 MARIŪNAS, V. Per kultūrą esame su visa tauta 6.8
 Po 40 metų karas nepasibaigęs 4.27
 Pr. V. Antros klasės pašto juokas 3.9
 Pr. V. Puoselėjame grožinį skaitymą 8.17
 PRUNSKIS, Juozas. Pasikalbėjimas su Chicago Tribune redaktoriumi Harry C. Karther 8.10
 S. Amerikiečių žurnalas perduoda lietuvių savaitės idėjas 12.28
 URBONAS, Ignas. Mūsų tautos draugai 3.2
 VARDYS, Vytautas S. Lietuva ir išeivija 10.26
 2. Naujas amerikiečių žurnalas žvelgia į Lietuvą 9.14

RELIGIJA IR FILOSOFIJA

a.ll. „Mūsų idėjos — tikybės brangybė, mokslas...“ 8.24
 a.ll. Tikėjimas Priskelimu — problema ir pažadas 4.6
 BAGDANAVIČIUS, Vytautas. Dievo įsikūnijimas žmoguje ir gnostiškoji krikščionybė 12.21
 CUKURAS, Valdemaras M. Padėka ir viltis 9.28
 DRUNGA, Mykolas. Dėl poezijos ir realybės 9.28
 GIRNIUS, Juozas. Krikščioniškoji atsakomybė (ištrauka iš *Žmogus be Dievo*) 5.25
 KATILIUŠ-BOYDSTUN, Marius. Jaunimas ir dr. Juozo Girniaus mintys 5.25
 Kun. Eugenius Gerulis — teologijos daktaras 4.27
 MARIŪNAS, V. Filosofas Juozas Girnius 5.25
 MIKOLAITIS, Vito. Laiškas Draugo redaktoriui ir leidėjams 1.26
 SKRUPSKELIS, Kęstutis. Krikščionybės ir marksizmo konfrontacija 9.14
 V. Bgd. Suteikti formą savo gerumui 11.30

ISTORIJA

Apie Lietuvos istorijos dabartinį tyrinėjimą — pokalbis su dr. Bronium Makausku 4.13
 BAGDANAVIČIUS, Vytautas. Dviejų šimtų metų karai tarp lietuvių ir kryžiuočių 1.12
 BAGDANAVIČIUS, Vytautas. Tradicija politiniame gyvenime 3.30
 BLYNAS, Marijus. Dėl pilies vaizdo 1.5
 DAINAUSKAS, Jonas. Lietuvos krikštas 6.15
 DAINAUSKAS, Jonas. Lietuvos Metrika 6.1
 DAMUŠIS, Adolfas. Kas yra mūsų draugai ir kas priešai? 2.23
 ERINGIS, Kazys. Partizaninio karo (1944 — 1953) keturiasdešimt metų 8.10 ir 8.17
 GIRNIUS, Saulius. Valančius ir jo laika Lietuva 11.30
 JURGELA, Kostas R. Kai kurie istoriniai netikslumai 1.5
 k. brd. Kas išpačiam ir kas pamirštama 3.30
 NAKAS, Viktoras. Tautos šventė — Rugsėjo aštuntąjį minutį 9.21
 SRUOGIENĖ, Vanda. Apie Lietuvos didžiųjų kunigaikščių kilmę 3.2
 SRUOGIENĖ, V.D. Pamirštamas, bet svarbus Lietuvos istorijos epizodas — Šventosios mėsos 10.12
 V. Bgd. Valstybės kūrėjų korta 2.16
 V.D.S. Netikėti atradimai Lietuvos didžiųjų kunigaikščių kapuose 8.31

IVAIRŪS MOKSLAI

A.R.S. „Socialistinių enciklopedijų“ tiesos ginklas 1.12
 GIMBUTAS, Juozas. Aplančius Lietuvos kaimų muziejų 12.7
 KOJELIS, Juozas. Tyros tiesos ieskiojimas — LKMA 13-to suvažiavimo programa 11.30
 LIULEVIČIUS, Gytis. Apie lietuvių kalbos istoriją (Zigmo Zinkevičiaus paskaita) 11.16
 NAKAS, Viktoras. Simbolinė politika ir susižinojimo su tėvyne būdai 2.16
 Pr. V. Archeologinis žvilgsnis į seksualumą (Marijos Gimbutienės paskaita) 5.11
 RADZIUS, A. Amerika, raketas ir kometas 12.14
 RADZIUS, Aleksandras. Erdveliaivių rendezvous su kometa 11.16
 RADZIUS, A. Gegužės mėnesio planetos 4.27
 RADZIUS, Aleksandras. Halley kometos dienoraštis 8.17
 RADZIUS, A. Ledo kalnas padangėje: kas gi toji kometa? 2.9
 Romas Viesulas — Temple Abroad direktorius 4.27
 VASKELIS, Bronius. Lietuvių rašybos ir leksikos raida 4.20
 ZINKIČIUS, Zigmas. Jotvingių kalbos žodynelis? 3.30

MENAS, PARODOS, FILMAI

Algimanto Kežio fotografijos 4.27
 a.m. Lietuviai tarptautinėje meno parodoje 5.4
 a.m. Lietuvių tautodailės ir liaudies meno paroda 3.2
 A.M. Penki dailės parodoje (D. Ancevičienė, D. Jurgutienė, R. Povilaitis, M. Stankūnienė, R. Zotvieniė) 5.11
 A.P. Lietuvių moterų dailininkių draugijos sukaktis (4) — Dail. Magdalena Birutė Stankūnienė 10.26
 Artėja Lietuvių foto archyvo paroda 10.19
 BALUKIENĖ, Vanda. Lietuvių moterų dailininkių draugijos sukaktis (2) 8.10
 BRADŪNAS, Kazys. Ar Dobužinskis mums svetimas? 2.2
 Chicago Mokslo ir pramonės muziejaus paroda „150 Years of Chicago Architecture“ 10.12
 Dailininkių dėmesiai 3.9
 Daiva Karuzaitė-Gogola vadovauja Governors State University skulptūrų parko programai 2.2
 D.G. Ateitininkų kongreso dailės paroda aplankius 9.28
 GELAZIENĖ, Irena. Lietuvių moterų dailininkių draugijos sukaktis (4) — Dail. Jadvyga Paukštienė 10.26
 GOSTAUTAS, Stasys. Čiurlionio fantastinis menas 6.22
 GUSTAITIS, Algirdas. „Ten, ekrane sužibus“ — žibai, bet nesviečia 5.25
 JAKAITIS, Edmundas. Kas yra formalizmas? 4.20
 JAKIMAVIČIŪS, Alma. Lietuvių tautodailės instituto paroda Chicagoje 2.9
 JAUTOKAITĖ, Saulė. Dail. Petro Kiaulėno memorialinė paroda 12.7
 JAUTOKAITĖ, Saulė. Lietuvių moterų dailininkių draugijos sukaktis 5.25
 JAUTOKAITĖ, Saulė. Teleforo Valiaus monografijos sutiktuvis 11.6
 KASHULIS, Vytautas. Lietuvių Fondas ir lietuvių dailė 1.12
 KASUBAITĖ-MATRANGA, Viktorija. Dailininkių dėmesiai 11.30
 KASUBIENĖ, Aleksandra. Dail. Reginos Ingelevičienės kūrybos raida 10.19
 k. brd. Didžiųjų projektų metas 2.9
 k. brd. Freiburgiųjų jaunystės paroda 1.26
 k. brd. Valius, muzika, poezija 11.2
 KEZYS, Algimantas. Atidaryta Galerija New York 10.5
 KEZYS, Algimantas. Keturioliktoji metinė lietuvių fotografų paroda 11.2
 KEZYS, Algimantas. Lietuvių portretas 14-toje fotografų parodoje 11.16
 KOLBAITE, Dalia. Ir kas daugiau? Žvilgsnis į fotorealizmą 3.30
 KRISTOLAITYTĖ, Vida. Parodos New York: Elena Urbaitytė Phoenix galerijoje ir Kęstutis Zapkus John Weber galerijoje 1.12
 KUTKUTĖ, Kristina. Ieškojimas Stanulio tapoje 6.1
 LAPAS, Raimundas Marius. Gyva kalba grafikos laktuose 3.23
 LAPAS, Raimundas Marius. „Per tapybą išmoktu geriau pažinti žmogų...“ (Gabrielius Stanulis) 4.13
 LAPĖ, Pranas. Lietuvių dailės muziejaus klausimai 5.11
 LAPĖ, Pranas. Petras Kiaulėnas — alla prima 11.30
 MARKELIS, Adolfas. Keturių dailininkių paroda Indianoje (A. Sutkuvienė, M. B. Stankūnienė, M. Ambrozaitienė, V. Balukienė) 9.14
 MARKELIS, Adolfas. Zitos Sodeikienės dailės darbų paroda Chicagoje 6.8
 MARKS, Janina. Lietuvių moterų dailininkių draugijos sukaktis (3) 9.7
 MATRANGA, Viktorija. Skulptorių Vytautui Kašubai dailės premija 5.4
 NAKAS, Alfonsas. Filmas apie ankstyvuosius lietuvių išeivius Detroito 10.26
 NORIEKA, J. Lietuvių meno paroda Indianoje 8.17
 Pirmoji lietuviško vaidybinio filmo kūrėjo pagerbimas 3.9
 Pr. V. Provanso peizažai lietuvių taptyboje (Ginos Geštaitienės paroda Los Angeles) 3.16
 R.L. Norberto Lingertaičio papuošalų paroda Čiurlionio galerijoje 12.7
 R.L. Reginos Matuzonytės-Ingelevičienės paroda pradeda Čiurlionio galerijos naują sezoną 10.5
 SENUVA, V. Dėl dailės muziejus 6.29
 SGARBI, Vittorio. Lietuviškoji ekstazė (vertė P. Gaučys) 11.9
 SILEIKIS, Mikas. Dėl Lietuvių Fondo ir dailės muziejus 1.26
 Teleforo Valiaus monografiją pasitinkant — pokalbis su jos autoriumi Romu Viesulu 3.9
 TRIMAKAS, Kęstutis. Drobėj ar granitė pagauti žmogaus patirtį 9.28
 VIDZIŪNIENĖ, Rūta Kleva. Jurgio Šapkaus parodoje 6.8
 2. Lenkų filmų festivalis Gdanske 12.21

MUZIKA, KONCERTAI

A. K. Lilija Šukytė dainuoja Gruodžio dainas 3.9
 BALYS, J. Dvi naujos lietuviškos plokštelės 4.6

Baltų muzikos palikimas 11.16
 BIELSKUS, Mindaugas. Eglės Rūkstelytės-Sundstrom koncertas 11.9
 BIELSKUS, Mindaugas. Manigirdo Motekaičio rečitalis 2.2
 BIELSKUS, Mindaugas. Reginos Žymantaitės-Peters koncertas 3.23
 d. Siekta aukštai ir dorai, bet dar nepasiekta (Lino Dambravos ir Praraimės Ragienės koncertas) 10.26
 Darius Lapinskas laureatas — amerikiečių premija už Dux Magnas 3.16
 „Don Carlo“ jau čia — pokalbis su Lietuvių operos dirigentu Arūnu Kaminsku 4.27
 DRUNGA, M. Audronės Gaižūnienės rečitalis Jaunimo centre 6.1
 DRUNGA, Mykolas. Baritono Algio Grigo pirmos plokštelės proga 5.11
 DRUNGA, Mykolas. Dainos sparnais, emocijų stygomis (Evos Tamulėnaitės koncertas) 12.21
 DRUNGA, Mykolas. Meilė šalta žiemos dieną (Lilijos Šukytės koncertas) 2.9
 DRUNGA, Mykolas. Operos raketa kyla aukštyn — keli žodžiai apie šią meilę „Don Carlo“ 5.18
 E. V. Baltimorės kvartetas South Bostone 11.30
 GRIGAS, Algis. Dviejų pianistų koncertas Toronte (Alvydo Vasaičio ir Jono Govedo) 1.19
 GRINIENĖ, Alina. Pokalbis su soliste Lilija Šukyte 1.26
 GUSTAITIS, Antanas. Kuolas ar plunksna? 5.4
 JAUTOKAITĖ, Saulė. Trijų kompozitorių sukaktis: Bacho, Handelio ir Scarlati 3.16
 JAUTOKAITĖ, Saulė. Verdi opera „Don Carlo“ 4.6
 J. Pr. Handelio „Samsonas“ 11.2
 Kalbamės su Jonu Vazneliu apie „Don Carlo“ 4.20
 KEPALAITĖ, Aldona. Simfoninės muzikos puoselėtojas Vytautas Marijošius 5.4
 KERELYTĖ, Svajonė. Lyras kompozitorius Petras Aglinskis ir Loop Group 5.4
 KREIVIŪNAS, J. Kas ta per opera „Dux Magnus“? 4.13, 4.20 ir 4.27
 KREIVIŪNAS, J. Naujos lietuvių kompozitorių muzikos koncertas 6.1
 KUCIŪNAS, A. Neuzmirštamas muzikas Juozas Gruodis 4.6
 KUPSTAITĖ, Nijolė. „Draugo“ jubiliejinis koncertas 6.15
 LAPAS, Raimundas M. Gerai išlaikė muzikos egzaminą — mintys apie naują plokštelę „Žiburėliai“ 2.23
 LAPINSKAS, Darius. Teresės Zilytės koncerto laukiant 10.19
 LIEPAS, Stasys. Humanistinis impulsas Verdi opere „Don Carlo“ 3.23
 LIEPAS, Stasys. Vietoj vainiko komp. Juliaus Gaidelio mirties antrosios metinės 1.5
 m. d. Kalbamės su kompozitore Giedra Gudauskaitė 11.23
 M. Dr. Geri navigatoriai mūsų dar neįstiga vandenyne — smuikai ir fleita „Margučio“ koncerte 3.30
 PLUKAS, Vytautas. „Ta man viena“ — keturių vyrų plokštelė 11.9
 Pr. V. Balsas dainuoja, o žodžiai... (Gina Čapkauskienė Los Angeles) 11.9
 RASTENYTĖ-LAPINSKIENĖ, Laima. Amerikos operų organizacijos konferencija 3.9
 SAKADOLSKIENĖ, Emilija. Viskam yra laikas, viskam yra vieta 12.14
 SKAISGIRYS, Kazys. Muzikologijos archyvas ir prof. Juozas Zilevičius 10.19
 SKAISGIRYS, Kazys. Viešnis iš Detroito Chicagoje — miniatiūrinis vertinimas 11.2
 SIMKUS, Algis. Baritono Algio Grigo plokštelė 2.2
 VASYLIŪNIENĖ, Elena. Sol. Aldonos Stempuzienės koncertas Bostone 11.16
 VEJLAITIS, Julius. Didysis kompozitorius Johann Sebastian Bach 8.24
 VERIKAITIS, Vaclovas. Stankaitytė, Griegas ir Vasaitis Toronte 4.13

TEATRAS

a.m. Ispėdžiai po kreivuoju tiltu 3.30
 J. Pr. Chicago teatro: Svyti naujos gėgos scenoje (Babes in Arms), Operetė pagal Fellini filmą (Nine) 1.5
 Iš Londono karališkojo teatro (The Philanthropist) 1.19
 Viena komedija (On the Razzle), Kambodžijos tragedija filme (The Killing Fields) 2.9
 Pirmoji Bizet opera (Perly žvejai), Trankių dainų pynė (Pump Boys and Dinette) 2.23
 Scenos žvaigždžių imitacija (Superstars) 3.2
 G. B. Shaw apie ginklus ir žmogų (Arms and the Man) 3.9
 Syntarinė komedija (Forbidden Broadway) 3.16
 Premijoto prancūzų drama (The Madwoman of Chailot) 3.23
 Mozartas filme „Amadeus“, Donizetti opera „Meilės elikyras“ 4.6
 Drama — iš dūmų ir rimų (Standing in the East Lane) 4.20
 Juodųjų teatre (Muddy Waters) 4.27
 Ispanų žvakių teatre (Evita) 5.18
 Pulitzer premiją laimėjęs dra-

mos (The Spanish Prisoner, The Shawl) 5.25
 Kuumba spektakliai (In the House of the Blues) 6.8
 Brechto drama (The Caucasian Chalk Circle) 6.15
 Stiprus aktorai lėkštame farse (Wally's Cafe) 6.22
 Augusto Strindbergo dramos (Stipresnioji, Panelė Julija) 6.29
 Slidi moderni komedija (Same Time Next Year) 8.10
 Romanas dviračių dirbtuveje (Spokesong) 8.17
 Gabių studentų slidi drama (The Twilight's Last Gleaming) 8.24
 Anglo komedija (Season's Greetings), Kafka Chicago scenoje (Happy Birthday, Joseph K) 10.12
 Ingrida Blekytė universiteto teatro scenoje (The Rivals) 10.26
 Amerikiečių komedija (The Foreigner), Ingrida Blekytė G. B. Shaw dramoje (Heartbreak House) 11.2
 Horisutinė mišrainė (Zoo Plate Special) 11.16
 Romantika ir konfliktai (Isn't It Romantic?) 11.23
 Sekspyro „Richardas III“, Mergytė, besiveržianti į vedybas (The Member of the Wedding) 12.21
 Reaganas politinėj satyroje 12.28

JUODVALKĖ, Eglė. „Is Lagano i Londoną — per Lietuvą“ 8.17
 Kor. Amerikiečių spauda apie „Pabudimą“ 8.10
 koresp. Antras kaimas keičia sparnus į Vakarus 9.14
 koresp. Antrą kaimą dvidešimt pirmasis sezonas 4.13
 K.Ž. „Hipopotamiskas valsas“ — naujas išpuolis prieš režisierų Jurasą 2.23
 MARTINAITYTĖ, Nijolė. Siemietinis pavasaris Antrame kaimo 5.18
 NAKAS, Alfonsas. Edith Piaf dramoje 11.2
 NAKAS, Alfonsas. Gogolio „Revizorius“ — vienas Stratfordo geriausių 10.12
 NAKAS, Alfonsas. Lyras kiekvienu coliu 3.16
 NAKAS, Alfonsas. Stratfordas tarp pernai ir šiemet 1.26
 NAKAS, Alfonsas. Stratfordo teatro — devyni veikalai 5.28
 PLUKAS, Vytautas. Antras kaimas pirmame mieste Vakaruose 10.26
 Pokalbis su „Pabudimo“ režisierė Lina Pakri 6.1
 Skėmos „Pabudimas“ rytinio pakraščio spaudoje 6.22
 SRUOGAITĖ-BYLAIŪNIENĖ, Dalia. Teatrinis paklaidos pataisa 9.28
 t. Pabaltiečių kolektyvas stato vengro komediją 11.6

VASYLIŪNIENĖ, Elena. Antras kaimas South Bostono scenoje 12.28
 V. Bgd. Senosios Rusijos šviesonumos atsiveikimas su savo kraštu Čechovo „Vysnyj sojuz“ 3.23
 VISVYDAS, Pr. Sypsojaus, kaip geležies praradęs (Antras kaimas Los Angeles) 10.19

LITERATŪRA

ajl. Braženas išaškina tarybinės literatūros pranašumą 10.19
 A. L. Dar syki... šventas Kazimieras (Jurgio Gliados *Kovo ketvirtinį* ir Anatolijos *Kovo šventas Prinčas*) 3.9, 3.16 ir 3.23
 a. ll. Algimanto Mackaus *Augintinių žemės* sutiktuvis 6.1
 Aloyzo Barono vardo novelės konkurso premija Juozui Toliušiu 9.14
 BAGDANAVIČIUS, Vytautas. Ar poezija yra realybė? 9.7 ir 9.14
 BLEKAITIS, Jurgis. Keli žodžiai apie poetą — Alfonso Nykos-Niliūno naują poezijos rinkinį belaukiant 5.4
 BRADŪNAS, Kazys. Juozas Girnius ir grozinė literatūra 8.3
 CINZAS, Ed. Atviras laiškas V. A. Jonynui 3.16
 FINKELSTEINAS, Eitanas. Lietuvių poezija ties senosios Jeruzalės sienomis 4.27
 GUILLEN, Jorge. Integrali poezija (vertė Birutė Čiuplajauskaitė) 4.6
 IESMANTAITE, Rasa. Apie „Mankurtą“ — svetimžodži, jėjus į gyvą mūsų kalbą krašte (Cingis Aitmatovas) 5.18
 IESMANTAITE, Rasa. Priešas prieš straipsnio apie Cingis Aitmatovą 6.15
 iz. „Vidinė emigracija“ Rytų Vokietijoje ir Lietuvoje 6.15
 J. Pa. Lietuvoje dingio naujasis Nobelio premijos laureatas 1.19
 J. Pa. Sluokio „tarybinė opera“ apie lietuvių literatūrą 3.16
 JONYNAS, Vytautas A. Apie išplaukiamą ir tarptautinius vandenius 1.19 ir 1.26
 KAIRYS, Anatolijus. Keli žodžiai Vincui Ramonui 10.5
 k. brd. Alfonsas Nyka-Niliūnas — Lietuvių Bendruomenės premijos laureatas 3.2
 Kalevalos 150 metų sukaktis 1.5
 KAVALIŪNAITE, Jolita. O. V. Milašius poezijos pasaulio brožai 3.23
 KAVALIŪNAS, V. Žmogus literatūrinį srovę bangose 2.2
 KAZIMIERAITIS, B. Bookerio premija už pirmąjį rašytojos romaną 11.23
 KAZIMIERAITIS, B. Japonų rašytojai milijonieriai 4.6
 KAZIMIERAITIS, B. Pagrebtai 3.2 ir 3.9
 Knygos vasaros atgimimas 6.29

KUBILIŪTĖ, Ramunė. 1985 m. Ateities seminaras Chicagoje 12.7
 l. Lenkų rašytojo alegoriniai romanai apie totalitarizmą 10.5
 l. Literatūrinės varžybos Rusijoje ir jų aidas lietuvių literatūroje 6.29
 LIEPAS, Stasys. Jonas Vizbaras-Saduvas apie naująjį savo romaną 6.15
 Lietuviškos knygos klubo naujos knygos 4.27
 LRD 1984 m. premija Albinui Baranuskui 9.7
 MARKELIS, Adolfas. Naujas veidas „Draugo“ romano konkurse 1.26
 MELNIKAS, P. Apie romaną *Ped-sakai liane* 8.24
 MELNIKAS, P. Išsėnėjimai, šablona ir ribos 11.2
 MELNIKAS, P. Koks herojus vardas? Arba: smulkmenos ir masė 8.10
 MELNIKAS, P. Nobelio premija „naujam romanui“ 10.26
 „Mylėj ir stebiu žmogų...“ (Pokalbis su *Draugo* romano laureate Julija Svabaitė-Gyliene) 4.27
 NATKEVIČIUS, Vincas. Žaliojo Lietuvos kaimo dainių užgesus — poeto Antano Miskinio atm. mui 2.23
 P. Mln. Dvi literatūros 11.9
 SAX, Boria. Krauju ir neįsildomu rašalu 6.15
 Sieloms knygas... 2.16
 SIMKUTĖ-POCIENĖ, Lidija. Poetas dviejų kultūrų sankryžoje 1.26
 TYRUOLIS, Alf. Vergilijaus „Georgikos“ lietuvių kalba 2.9
 TYRUOLIS, Alfonsas. Victor Hugo ir lietuviškoji daina pasaulinėje literatūroje 11.9
 VISVYDAS, Pr. Istorija panaši į mamą 12.14
 VISVYDAS, Pr. Posėdžiai su detonuojančiomis mintimis 10.12

POEZIJA

ALEXANDRE, Vicente. Dangui, Jūra miega; Įsiurbtas; Forma (vertė P. Gaučys) 2.9
 ANDRIEKUS, Leonardas. Įsikūnijimas; Jeigu Tu nebūdum; Vasaros akys; Mes nebujom; Budiniai; Aušras; Vėlyva rudė; Jei kartais; Voratinkliai; Priglauk 10.19
 AUGINAS, Balys. Žiemos pavakarė; Žydrasis gėdulas; Voratinklis ant akmens 1.12
 BARANAUSKAS, Antanas. Iš „Anykščių šilelio“ 5.18
 BRADŪNAS, Kazys. Kelionė į Alvių; Giedra ir perkūnija; Eine kleine Nachtmusik; Meisid peizaž; Eisiu tėvonijoje 9.7
 BRADŪNAS, Kazys. Pilenuose; Malda lietuviškam gamtovaizdži; Prąsijos debesys; Misko apseigis; Europos avangardo apkasos 2.16
 BRADŪNAS, Kazys. Žodžio užkalbėjimas; Priskėlimas; Prikelti žodžiai; Susitikimas 4.6
 BRAZDŽIONIS, Bernardas. Apmąstymai Halley kometos stebėjimo metu 12.28
 ČERNEKYTE-SIMS, Marija. Obelių žieduose; Prisiminimai; Miskė; Skelbi ugnį; Spindulėlis vakarų 6.29
 GEDEŪO, António. Kalėdų diena 12.21
 GINTARIS, Jonas. Eilėraščiai ir Lietuvos 11.23
 GIRDIUS, Pranas Dom. Ant morenų ir pašonėje 11.30
 GUTAIŠKAS, Jonas. Saulėlydis; Laiškas; Tiltas; Amžiai; Amžiniai žydai; Veltui visiems; Akla širdis; Laiko tekėjimas 6.22
 GUTAIŠKAS, Jonas. Tai kas; Tikis gyvenimui; Pienelė; Zėmidrius pagudu; Vievėseliui; Ūkininko malda; Ir artimas, ir tolimas 12.14
 HUGO, Victor. Vienai jaunai mergaitei; Rytmetys (vertė A. Tyruolis) 11.9
 Iš amerikiečių religinės poezijos (Bill Burke, Chet Corey, Louise Hajek, Hunter Dunn — vertė D. S.) 4.13
 Iš japonų poezijos (sultelivus D. S.) 9.14
 JUODVALKĖ, Eglė. Eilėrašči 4.27
 KUBILIUS, Saulius. Yra; Akys merkias; Ašarų, kraujo lašai; Brėksta rytai 8.24
 KUBILIUS, Saulius. Audinys; Užsilikęs; Praeivio daina „Est“; Apokalipsė; Mes laukiam 10.12
 MARKELYTĖ-DAGIENĖ, Rita. Eilėrašči 5.25
 MASAITIS, Česlovas. Garstyčių grūdai; Vis tas pats; Skubėjimas; Atostogos; Puokštė 8.10
 MASAITIS, Česlovas. Jaunimo vakaras; Nukryžiuk save; Žiedų procesija; Susitikimas 9.21
 MEKAS, Jonas. Iš „Dienoraščių, 1970-1982“ 12.7
 MICKEVIČIŪS, Adomas. Piligrimo daina (vertė A. Tyruolis) 6.1
 MICKEVIČIŪTĖ-RAMONIENĖ, Lionė. Apsilankymas Orisose 11.16
 MICKUTĖ-SITKIENĖ, D. Veronika. Palmių sektimienis 3.30
 MIKALAITIS, Ona. Klevo askežė; Sek man pasakę; Eglė; Drebulė; Ilevai 2.2
 MIKALAITIS, Ona. Magnolijos prisikėlimas; Zenkliai medžiuose; Miržas; Malonė; Pavasario paštas 4.20
 MILAŠIUS, O. V. Maldininkas (vertė Birutė Pūkelevičytė ir Birutė Prapuclovičienė) 3.23
 NAGYS, Henrikas. Svajonė 5.18
 NAZARAITE, Edita. Eilėrašči 1.19
 NAZARAITE, Edita. Lietuvių dievdarbams; Atoslūgia; Vėjas kuria poeziją; Gėsmė; Visad būsi kam

nors reikalingas; Apie duoną; Laikas nuėmė; Pasikalbėjimas; Lietuva Motina 8.17
 NYKA-NILIŪNAS, Alfonsas. Kada mes tapę išsiakym; Užgavėnių laukė; Algirdo kareivis prisimena žygį prieš totorius; Termopilų kareivis rauda po Letos topoliais; Tryliktoji naktis; Pavasaris Washingtono 5.4
 OTERO, Blas de. Nakties liūtas; Su beribe dauguma; Tu, kuris žaidi (vertė P. Gaučys) 11.2
 PLUKAS, Vytautas. Iš „Marių“ ciklo 1.26
 PLUKAS, Vytautas. Rožančius susipyne 6.15
 RŪTENIS, Jonas. Ad acta 3.9
 SADŪNAITĖ, Danguolė. Ateina; Rožės; Kaip riestutai; Dėkoju Tau 8.31
 SADŪNAITĖ, Danguolė. Eilėrašči 2.23
 SADŪNAITĖ, Danguolė. Eilėrašči 10.26
 SEIFERT, Jaroslav. Miestas ašarose; Fabrika pavasario peizaž; Prie karalių skliautu 3.2
 SUTEMA, Lianė. Ištraukos iš „Vendetos“ 5.18
 SLAITAS, Vladas. Auksinis žiedas; Raudonos rožės 8.3
 SLAITAS, Vladas. Žodžių žaidimas; Vienos akies moters prisiminimai; Tasai ramūs Lietuvos dangus 3.16
 SLAITAS, Vladas. Kodėl tu bėgi tolyn nuo manęs?; Keturi raiteliai; Laimė 9.28
 SVABAITĖ-GYLIENĖ, Julija. Džakiskos dainos 1.5
 VESČIŪNAITĖ, Aldona. Firenze; Įžengimas į baroką; Lietus ir dobi; Bibliotekai; Rugsėjo pakraštis; Metų pabaigai; Melburno avietės 10.5
 WHITMAN, Walt. Girdžiū Ameriką dainuojant (vertė Jurgis Bradūnas) 5.18
 WRIGHT, Judith. Pasaulis ir kūdikis (vertė Lidija Simkutė-Pocienė) 5.11

BELETRISTIKA

DAMBRAVA, Vytautas A. Pamoklas 6.29
 KAVALIŪNAS, Vacys. Paskutinis valsas. 10.19
 MILAŠIUS, O. V. Ruduo (vertė Birutė Pūkelevičytė ir Birutė Prapuclovičienė) 3.23
 SADŪNAITĖ, Danguolė. Kaimo keliai ir keliniai. 6.8
 SOKOLOV, Sasa. Apie traukinį, kurį skaitai kaip gyvenimo knygą... (ištrauka iš romano *Durnų mokykla* — paruošė V.A.J.) 8.31
 TOLIŪŠIS, Juozas. Kalėdinis atgimimas. 12.21
 VISVYDAS, Pr. Tų juokelių iki kelių 2.23
 WOOLF, Virginia. Vaiduklių namas (vertė P. Melnikas). 10.12

KNYGŲ RECENZIJOS

A. R. Žaidimų knygelę pasitinkant (Eugenijos Bogutienės *Žaidimai ir raiteliai vaikams*) 4.6
 BARĖNAS, Kazimieras. Kazimierinė Lietuva Jurgio Gliados romane (*Kovo ketvirtinį*) 8.31
 BRADŪNAS, Kazys. Sostinės bažnyčių istorija ir dabartis (Broniaus Kviklio *Lietuvos bažnyčių V t.*) 11.23
 CUKURAS, V. Atrakintos durys ir Šventosios lobynas (Antano Rubsio *Raktas į Senąjį Testamentą* 3 tomai) 8.3
 EIVAITĖ-HAUSER, Marija. Išeiviusiuos moters dilema — Doris Lessing romanas *The Golden Notebook* 5.11
 GIMBUTAS, Jurgis. Pastarųjų metų kraštotyros knygos Lietuvoje 10.26
 GIMBUTAS, Jurgis. Žvejyba, statyba, mėsos ir balanos — *Lietuvos TSR liaudies buities muziejus metodinė medžiaga* 11.16
 GLIAUDA, Jurgis. Iš pasimatymo 2005 metais — *Australijos lietuvių metrašči* II 5.11
 GOSTAUTAS, Stasys. Romo Viesulo *Telesforas Valius* 4.6
 JONYNAS, Vytautas A. Kelionė į mito miškų pavojinga (Algirdo Landsbergio *Vaikai gintaro rāmose*) 10.12
 JUODVALKĖ, Eglė. Aleksio Rannito monografija apie Čiurlionį 11.9
 KEBLYS, Kęstutis. Vėliavos balto ir smagios (Jurgio Gliados *Baltos vėliavos*) 6.29
 KLIMAS, Antanas. Lietuvių kalbos kilmė (Zigmo Zinkevičiaus *Lietuvių kalbos istorija I t.*) 11.2
 KLIMAS, Antanas. Naujas lietuvių kalbos vertosenos vadovas (Juozo Vainio *Praktinė lietuvių kalbos vertosena*) 9.28
 KOJELIS, Juozas. Idėjos Juozo Brazaičio raštose (*Raštų V t.*) 9.28
 KOLBAITE, Dalia. Stasio Ylos *M.K. Čiurlionis: kūrėjas ir žmogus* 1.19
 KUBILIŪTĖ, Ramunė. Knygas Alfonsas Lipninas (red. Stasys Vasyraitis-Petersonienė) 5.18
 KULIKAIŠKIENĖ, Rūta. Nuotykių romanas *Susitikimas prie katedros* (Juozo Toliušio) 6.1
 LĖTAS, Leonas. Amerikos lietuvių kinematografija (Raimundo M. Lapo *Ten, ekrane sužibus*) 8.31
 MAŽELIS, Petras. Raimundo Marius Lapo *Ten, ekrane sužibus* 5.11
 PABEDINSKAS, Jonas. Kelios pastabos knygų *Nomenklatura* perskaici 5.25

PRUNSKIS, Juozas. Lietuvos istorinių duomenų lobynas (Algirdo Gustaičio *Tikroji Lietuva*) 3.9
 PRUNSKIS, Juozas. Viena iš geriausių (Vytauto Fikturnos *Siesis ir gyvenimas*) 6.22
 REKLAITIS, P. Dvi naujos dailės knygos iš Lietuvos (Marija Matuskaitė, *Portretas XVI-XVIII a. Lietuvoje*; Vincas Kisarauskas, *Lietuvos knygos ženklai 1518-1918*) 6.15
 STANKUS-SAULAITĖ, Marija. Antano Petrosky pasaulis (*Jurgis Petras*) 4.20
 STANKUS-SAULAITĖ, Marija. Atsiveikiant: Jono Gutausko eilėrašči (*Tik vienas šuo*) 6.22
 STANKUS-SAULAITĖ, Marija. Birutės Pūkelevičytės naujieji vaidinimai (*Žydra ir geltona*) 8.10
 STANKUS-SAULAITĖ, Marija. Česlovas Grincevičius pasakoją (*Vidudienio varpai*) 8.17